

Sztuczna inteligencja w nauczaniu języka angielskiego

ChatGPT jako narzędzie wspomagające oraz inteligentna pomoc w edukacji językowej

DOI: 10.47050/jows.2023.2.87-93

W czasach szybkiego rozwoju technologii zastosowanie sztucznej inteligencji (AI) może okazać się kluczowe dla przyszłości nauczania języków obcych. ChatGPT zaprojektowano jako program wspierający ludzi w komunikacji z komputerem – naśladuje sposób, w jaki porozumiewamy się z drugim człowiekiem. Stanowi on wartościowe narzędzie dla nauczycieli i studentów i daje interesujące perspektywy w zakresie doskonalenia nauki języków obcych.

N owoczesne technologie konsekwentnie zwiększają swój udział w codziennym życiu człowieka. Technologiczna rewolucja obejmuje również edukację, a szczególnie nauczanie języków obcych. Jednym z najbardziej nowatorskich, jak również wzbudzających najwięcej kontrowersji w ostatnich miesiącach, narzędzi, które pomaga w tej dziedzinie, jest ChatGPT – model językowy sztucznej inteligencji opracowany przez OpenAI. ChatGPT to nie tylko środek do czatowania i produkowania naturalnie brzmiących odpowiedzi, ale także nieocenione wsparcie dla nauczycieli w planowaniu i prowadzeniu zajęć z języków obcych. W niniejszym artykule omówiona będzie rola ChatGPT jako inteligentnego narzędzia wspierającego pracę w zakresie nauczania języka angielskiego. Zostaną zaprezentowane jego główne funkcje i możliwości w projektowaniu różnorodnych materiałów dydaktycznych.

Dostęp do GPT

GPT (*Generative Pre-trained Transformer*) jest modelem językowym, który może generować teksty w języku naturalnym, odpowiadać na pytania, a także prowadzić dialogi. ChatGPT, czyli wersja GPT stworzona do konwersacji, jest jednym z najbardziej znanych produktów OpenAI, organizacji, która postawiła sobie za cel rozwijanie sztucznej inteligencji w sposób przynoszący korzyści społeczeństwu. Została ona założona w 2015 r. przez grupę znanych naukowców i przedsiębiorców, w tym Elona Muska, Sama Altmana, Grega Brockmana i Ilya Sutskevera. OpenAI aktywnie angażuje się w promowanie bezpieczeństwa i etyki sztucznej inteligencji. Przedstawia raporty na temat potencjalnych zagrożeń związanych z tą dziedziną oraz opracowuje zasady i wytyczne dla jej rozwoju w sposób odpowiedzialny. Oprócz GPT oraz ChatGPT, organizacja ma na swoim koncie wiele innych sukcesów w dziedzinie sztucznej inteligencji. Między innymi stworzyła program szkoleniowy OpenAI Scholars, którego celem jest wspieranie kolejnego pokolenia badaczy i inżynierów zajmujących się sztuczną inteligencją, projekt DALL-E – sieć neuronową, która tworzy obrazy na podstawie tekstu czy

BARBARA GROBELNA
Uniwersytet Gdański

projekt MuseNet – sieć neuronową potrafiącą wygenerować czterominutowy utwór gry przez dziesięć różnych instrumentów i w różnych gatunkach muzycznych (szereg możliwości do zobaczenia na stronie openai.com/blog/tags/milestones).

Dostęp do ChatGPT jest możliwy po utworzeniu konta oraz zalogowaniu się na stronie chat.openai.com. Zgodnie z polityką prywatności OpenAI, użytkownik musi mieć przynajmniej 16 lat. Założenie konta jest bezpłatne i istnieje możliwość połączenia się za pomocą profilu Google. Serwis wygląda jak standardowy komunikator – wystarczy na dole w okienku wpisać swoje pytanie lub stwierdzenie, a zostanie wygenerowana odpowiedź. Program umożliwia prowadzenie dialogu w różnych językach, m. in. w angielskim, polskim, hiszpańskim, niemieckim, francuskim, włoskim, japońskim, koreańskim. Jednak w rozmowie z GPT nie każdy temat może zostać poruszony – program już na stronie głównej przypomina, że należy stosować się do etycznych standardów, ponieważ jest wytrenowany do odmowy konwersacji w przypadku nielegalnych lub nieodpowiednich treści.

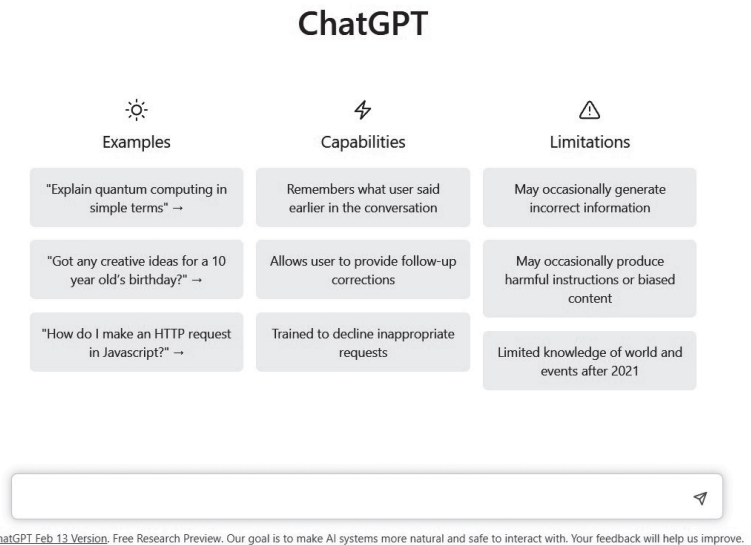
ChatGPT ma również swoje ograniczenia – nie można stuprocentowo ufać przekazywanym przez niego informacjom, ponieważ czasem popełnia błędy. Ponadto wiedza w tym algorytmie może ograniczać się tylko do 2021 roku. Program jest udoskonalany, ale obecnie w tekście wygenerowanym po polsku zdarzają się czasami różnego typu potknięcia językowe, np. kalki z angielskiego, który jest językiem domyślnym. Niniejszy artykuł prezentuje możliwości użycia tego narzędzia w nauce angielskiego – pomimo że model komunikuje się w kilkunastu językach, nie zostało dotychczas sprawdzone, czy może służyć do ich nauczania, np. w zakresie gramatyki bądź słownictwa. W zależności od języka komunikacji, odpowiedzi udzielane przez ChatGPT mogą się różnić (Seghier 2023). Jednak ta technologia rozwija się tak szybko, że warto na bieżąco sprawdzać jej możliwości i potencjalne ograniczenia, które mogą ulegać zmianie.

Przykłady użycia ChatGPT w nauce języka angielskiego

ChatGPT może być wykorzystany w nauce języka angielskiego na wiele sposobów, które ułatwią nie tylko życie ucznia, ale również nauczyciela. Jeszcze pięć lub dziesięć lat temu nie do wyobrażenia było wygenerowanie przykładowych zdań lub dialogów zawierających daną strukturę gramatyczną albo słownictwo w wybranym języku obcym. Teraz dzięki sztucznej inteligencji jest to możliwe w kilka sekund. ChatGPT poproszony o stworzenie przykładowego tekstu ilustrującego użycie czasu Present Perfect Continuous zaproponował następujący ustęp:

I have been studying English for the past few months. I started taking lessons because I wanted to improve my speaking skills. Over the last few weeks, I have been practicing with a tutor twice a week. We have been focusing on conversational skills, and I feel like I am making progress. In addition to my lessons, I have been watching English movies and TV shows with subtitles. This has been helping me to understand spoken English better. I have also been reading English books and articles to improve my vocabulary. Recently, I have been feeling more confident in my ability to speak English. I have

Fot. 1. Komunikator ChatGPT

Źródło: chat.openai.com/chat

been able to hold longer conversations with my friends who are native speakers. It has been a lot of work, but I feel like the effort is paying off. I plan to continue studying English with my tutor and practicing every day. I am excited to see how much I can improve in the next few months! (ChatGPT, OpenAI)

Powyższy tekst prawidłowo przedstawia użycie Present Perfect Continuous. Oprócz właściwych struktur gramatycznych na pochwałę zasługuje także słownictwo uwzględniające odpowiednie kolokacje. Poza prezentowaniem użycia struktur gramatycznych ChatGPT może również być wykorzystany do ilustrowania kontekstu słownictwa oraz jako szybki słownik online, który pozwala na sprawdzenie znaczenia słów i fraz w języku obcym. Poproszony o zaprezentowanie kontekstu użycia czasownika frazowego *go on*, wygenerował następujący tekst:

Można użyć wyrażenia „go on” na kilka sposobów, w zależności od kontekstu i intencji mówcy. Oto kilka przykładów:

Jako czasownik frazowy oznaczający „kontynuować”:

„Please go on with your story.” (co oznacza: „Proszę kontynuować swoją opowieść.”)

“The concert went on for two hours.” (co oznacza: „Koncert trwał przez dwie godziny.”)

Jako czasownik frazowy oznaczający „dziać się” lub „przebiegać”:

“I don’t know what went on at the party while I was gone.” (co oznacza: „Nie wiem, co działo się na przyjęciu, gdy mnie nie było.”)

Jako czasownik frazowy oznaczający „mówić” lub „wypowiadać się”:

“She went on and on about her new job.” (co oznacza: „Nie przestawała mówić o swojej nowej pracy.”)

“I don’t want to go on record with my opinion.” (co oznacza: „Nie chcę oficjalnie wyrazić swojej opinii.”)

Jako zwrot, który oznacza „serio?”, „naprawdę?” lub „no i co dalej?”:

“You’re going to climb Mount Everest? Go on!” (co oznacza: „Naprawdę zamierzasz wspiąć się na Mount Everest? Serio?”)

W każdym z tych przykładów, „go on” jest używane w innym kontekście i z inną intencją, czy to aby kontynuować opowieść, opisać to, co działo się na imprezie, wyrazić swoją opinię lub wyrazić zaskoczenie. Ważne jest, aby zrozumieć kontekst, w którym „go on” jest używane, aby zrozumieć jego znaczenie. (ChatGPT, OpenAI)

W przypadku tego czasownika frazowego ChatGPT przywołał cztery najbardziej podstawowe i popularne znaczenia razem z przykładowymi zdaniami oraz krótkim wyjaśnieniem. Dla porównania, *Longman Dictionary of Contemporary English*, w przypadku „go on” przedstawia 14 znaczeń wraz z wyjaśnieniem oraz przykładami, rozszerzonych o kolejne 11 przykładów z różnymi przyimkami, takimi jak np. *go on at somebody to do something* lub *go on with you* (*Longman Dictionary of Contemporary English Online* 2023). Jeśli dana odpowiedź jest w naszej opinii niewystarczająca, możemy poprosić o jej rozszerzenie lub przeformułowanie. Ponadto istnieje możliwość zapytania o znaczenie słowa użytego w konkretnym kontekście, np. w pełnym zdaniu czy nawet podrozdziale lub dłuższej kompozycji, takiej jak artykuł. Program odniesie się do całości zaprezentowanego fragmentu i wyjaśni, co w tym sensie oznacza dany wyraz. Co więcej, oprócz zapytania o konkretne słowo, przysyłając dowolny tekst, np. e-mail, artykuł lub rozdział powieści, można również wydać polecenie wyjaśnienia terminów i fraz, które mogą sprawiać trudności uczniowi na danym poziomie. ChatGPT samodzielnie je wybierze oraz przywoła ich definicje, prawidłowe dla danego kontekstu. Definicje mogą być zaprezentowane w języku polskim lub angielskim, w zależności od polecenia.

ChatGPT jest również pomocny w sprawdzaniu i odnajdywaniu błędów językowych w pracach pisemnych, dzięki czemu uczeń może uzyskać natychmiastową informację zwrotną

i dokonać korekty. Po wpisaniu pytania: „Czy zdanie *are he serious* jest poprawne?”, czat udzielił następującej odpowiedzi:

Nie, zdanie „are he serious” jest niepoprawne gramatycznie. Poprawne zdanie powinno brzmieć „Is he serious?”. Czasownik „are” jest formą liczby mnogiej czasownika „to be”, który jest używany z liczebnikami mnogimi takimi jak „they”, „we” lub „you (w liczbie mnogiej)”. W tym przypadku podmiot jest w liczbie pojedynczej, czyli „he”, więc poprawną formą czasownika „to be” jest „is”. Zatem poprawne zdanie powinno brzmieć „Is he serious?”, które jest poprawnym pytaniem gramatycznym. (ChatGPT, OpenAI)

Oprócz prawidłowego zidentyfikowania błędu i przedstawienia poprawnej formy, sztuczna inteligencja przytoczyła również wyjaśnienie dotyczące reguł odmiany czasownika *być* w czasie teraźniejszym prostym. Za jej pomocą można również wygenerować tekst zawierający błędy, który zostanie potem użyty do zaprezentowania w trakcie zajęć i przećwiczenia przez uczniów umiejętności samodzielnego odnajdowania nieprawidłowości gramatycznych lub leksykalnych.

ChatGPT jest w stanie zaproponować konkretne ćwiczenia do utrwalania wybranego zagadnienia oraz gotowy test, kartkówkę, ćwiczenie na czytanie ze zrozumieniem lub leksykę wraz z kluczem odpowiedzi. Aby uzyskać dowolne zadanie, należy wydać polecenie lub prośbę, jakiej użyłoby się w przypadku rozmowy z żywym człowiekiem, np.: „Czy mógłbyś zaproponować kilka ćwiczeń na utrwalenie czasu Past Simple na poziomie A2?”, „Przygotuj ćwiczenia na czas Past Simple dla ucznia szkoły podstawowej” lub „Zaproponuj ćwiczenia na czas przeszły prosty na lekcji angielskiego” lub „Przygotuj 3 ćwiczenia na utrwalenie czasu Past Simple na poziomie A2”. W przypadku używania do kontaktu języka polskiego, czat rozumie, że ma do czynienia z użytkownikiem angielskiego jako obcego, więc może wykorzystać język natywny użytkownika do przygotowania ćwiczenia lub polecenia.

Przykłady ćwiczeń na czas przeszły prosty wygenerowane przez ChatGPT:

Ćwiczenie 1: Uzupełnij zdania czasownikiem w formie Past Simple.

She ___ (go) to the cinema last night.

They ___ (have) a great time at the party.

He ___ (study) for his exam all day yesterday.

I ___ (eat) breakfast an hour ago.

We ___ (watch) a movie last weekend.

Ćwiczenie 2: Przetłumacz poniższe zdania na język angielski, używając czasu Past Simple.

Wczoraj zjadłam kanapkę z serem.

Moi rodzice obejrzeli wczoraj wieczorem film.

Ostatni tydzień był bardzo pracowity.

Moja siostra nie poszła do szkoły wczoraj.

Ostatnio jeździłem na rowerze w weekendy.

Ćwiczenie 3: Uzupełnij poniższe luki w tekście czasownikami w formie Past Simple.

I ___ (spend) my summer holiday in Spain last year. I ___ (visit) many interesting places and ___ (meet) a lot of friendly people. I ___ (stay) in a small village near the coast and ___ (enjoy) the beautiful weather and delicious food. I ___ (swim) in the sea every day and ___ (sunbathe) on the beach. In the evenings, I ___ (go) to local restaurants and ___ (try) different Spanish dishes. It was a fantastic holiday and I ___ (have) a great time (ChatGPT, OpenAI)

Zaproponowane ćwiczenia są dwóch różnych typów – uzupełnianie wypowiedzi czasownikiem podanym w nawiasie oraz tłumaczenie zdań. Jeżeli nie odpowiada nam forma lub chcielibyśmy uzyskać więcej przykładów, należy zwrócić się z prośbą o kolejne propozycje.

Chat jest również w stanie przygotować zadania na czytanie ze zrozumieniem na każdym poziomie, zapewniając zarówno tekst do przeczytania, jak i polecenia wraz z kluczem odpowiedzi. Oprócz wymienionych aktywności program może przedstawić ćwiczenia dostępne online przez wskazanie linków do stron internetowych, na których znajdują się dodatkowe materiały.

ChatGPT może także pomóc w prowadzeniu konwersacji w języku obcym, na przykład poprzez symulowanie rozmów w danym języku. Może zostać poproszony o udawanie naszego rozmówcy lub o wygenerowanie przykładu rozmowy w konkretnej sytuacji, np. między kelnerem a gościem w restauracji: „Wygeneruj przykładowy dialog w języku angielskim między kelnerem a gościem w restauracji”. Jeśli dany tekst nie spełnia naszych oczekiwań, istnieje możliwość wprowadzenia detali do tej rozmowy i zmodyfikowania jej, np. aby klient chciał zamówić stek i był nieuprzejmy, a kelner żeby się jąkał. Przykładowe kolejne polecenie może brzmieć: „Nie odpowiada mi ten dialog. Chcę, żeby gość był nieuprzejmy i chciał zamówić steka z kalafiora oraz żeby kelner się jąkał”. Ogranicza nas tylko nasza wyobraźnia. ChatGPT może także wygenerować tematy do konwersacji dla konkretnej grupy, np. poprzez polecenie: „Wygeneruj pięć tematów do konwersacji na lekcji języka angielskiego na poziomie B1, ćwiczących użycie konstrukcji trybów warunkowych w grupie nastolatków interesujących się muzyką”. Po wpisaniu takiego polecenia, system przygotował następujący spis:

„If you had the opportunity to meet a famous musician, what would you say to them?” – temat rozwijający umiejętności użycia trybu warunkowego w drugim typie, wymagający opowiadania o własnych marzeniach związanych z muzyką oraz refleksji nad sytuacjami krytycznymi.

„If you could change one thing about the music industry, what would it be?” – temat rozwijający umiejętności użycia trybu warunkowego w pierwszym typie, wymagający refleksji nad zmianami w świecie muzyki i ich wpływie na rozwój młodych ludzi.

„If you could attend any music festival in the world, which one would it be and why?” – temat rozwijający umiejętności użycia trybu warunkowego w drugim typie, wymagający opowiadania o własnych preferencjach muzycznych oraz refleksji nad różnymi festiwalami muzycznymi na świecie.

„If you could learn to play any musical instrument, which one would you choose and why?” – temat rozwijający umiejętności użycia trybu warunkowego w pierwszym typie, wymagający refleksji nad zainteresowaniami muzycznymi oraz marzeniami związanymi z grą na instrumencie.

„If you could create your own music genre, what would it be like?” – temat rozwijający umiejętności użycia trybu warunkowego w trzecim typie, wymagający refleksji nad różnymi gatunkami muzycznymi oraz wyobraźni w tworzeniu nowych stylów muzycznych (ChatGPT, OpenAI)

Istotne jest to, że chatbot pamięta naszą konwersację – jeśli chcemy coś doprecyzować, widzimy błąd w odpowiedzi lub postanowimy wprowadzić zmianę w tekście, nie musimy od nowa kreować polecenia, tylko napisać kolejną wiadomość w odniesieniu do naszego problemu. Tak było w tym przypadku – początkowe zadanie nie uwzględniło informacji, że powinni być to tematy na lekcję języka angielskiego, więc ChatGPT przygotował propozycję po polsku, zgodnie z przyjętym językiem konwersacji. Zamiast wysłać ponowną pełną prośbę o pięć tematów do rozmowy na lekcji języka angielskiego na poziomie B1, ćwiczących użycie konstrukcji trybów warunkowych w grupie nastolatków interesujących się muzyką, wystarczyło napisać: „Chodziło mi o tematy na lekcję angielskiego”.

Czy nauczyciel jest jeszcze potrzebny?

Wykorzystywanie sztucznej inteligencji na lekcji języka obcego może brzmieć niepokojąco – skoro jest w stanie przygotowywać i sprawdzać testy, wyjaśniać zasady gramatyczne, generować samodzielnie teksty na dowolny temat, czy istnieje jeszcze potrzeba kontaktu z żywym, ludzkim nauczycielem? ChatGPT to program komputerowy, który może popełniać błędy i przedstawiać nieprawidłowe informacje (Su i Yang 2023), zatem mimo iż jest cennym

narzędziem, nie zastąpi nauczyciela z krwi i kości. To nauczyciel odpowiada za krytyczną analizę wyników, które są mu dostarczane przez AI i mogą być błędne, jak również za mądre wyselekcjonowanie treści odpowiednich dla uczniów, biorąc pod uwagę zarówno ich poziom językowy, jak i poziom intelektualny lub emocjonalny. Korzystanie z ChatGPT może również przysparzać problemów w kontekście używania go przez samych uczniów. Wykorzystywanie tego narzędzia na lekcjach powinno się dziać pod ścisłym nadzorem nauczyciela (Ali i in. 2023). Jeśli uczniowie zaczną go traktować jako szybki i wygodny translator, istnieje ryzyko, że zniechęci ich to do rozwijania umiejętności językowych. Innym niebezpieczeństwem jest używanie sztucznej inteligencji do generowania wypowiedzi pisemnych lub odpowiedzi na zadania (Dwivedi i in. 2023). Może to prowadzić do rozwijania niewłaściwych postaw związanych z brakiem uczciwości oraz wpłynąć na motywację w procesie uczenia się (Kasneci i in. 2023). Już Dehouche w 2021 roku zadawał pytania dotyczące własności intelektualnej treści generowanych przez modele językowe i potencjalnego wykorzystania GPT-3 do ułatwiania plagiatów (Dehouche 2021). Co więcej, język naturalny to narzędzie komunikacji między ludźmi, a program komputerowy nie jest w stanie zapewnić interakcji międzyludzkiej. To właśnie ona ma kluczowe znaczenie, jeśli chodzi o zdobywanie pewności siebie w mówieniu i w kontekście prawdziwych sytuacji, jak również jest wyposażona w zachowania niewerbalne, takie jak gesty i czynności (Krasuska-Betiuk 2015). Czas pandemii pokazał nam, jak duża była tęsknota za naturalnością kontaktów. Uczeń najskuteczniej przyswaja wiedzę, kiedy „może wymieniać poglądy, rozwiązywać problemy, negocjować znaczenia oraz prowadzić nieskrępowany dialog” (Deczewska 2020: 13). Człowiek jest istotą społeczną i w jego rozwoju ważni są ludzie, z którymi ma kontakt. ChatGPT to niezwykle przydatne narzędzie do wykorzystania w nauce języka obcego, ale nie zastąpi doświadczenia interakcji z drugą osobą.

BIBLIOGRAFIA

- Ali, J.K.M., Shamsan, M.A.A., Hezam, T.A., Mohammed, A.A. (2023), *Impact of ChatGPT on Learning Motivation: Teachers and Students' Voices*, „Journal of English Studies in Arabia Felix”, nr 2(1), s. 41–49.
- Bishop, L. (2023), *A Computer Wrote this Paper: What ChatGPT Means for Education, Research, and Writing*, [w:] „SSRN”, <www.ssrn.com/abstract=4338981>, [dostęp: 19.05.2023].
- Deczewska, J. (2020), *Interakcje między uczestnikami nauczania zdalnego – wyzwania, oczekiwania, możliwe rozwiązania*, „Języki Obce w Szkole”, nr 3, s. 13–18.
- Dehouche, N. (2021), *Plagiarism in the age of massive Generative Pre-trained Transformers (GPT-3)*, „Ethics in Science and Environmental Politics”, nr 21, s. 17–23.
- Dwivedi, Y.K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E.L., Jeyaraj, A., Kar, A.K., (...), Wright, R. (2023), *“So what if ChatGPT wrote it?”. Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy*, „International Journal of Information Management”, nr 71, 102642.
- Kasneci, E., Seßler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., (...), Kasneci, G. (2023), *ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education*, „Learning and Individual Differences”, nr 103, 102274.
- Krasuska-Betiuk, M. (2015), *Interakcje w klasie szkolnej z perspektywy społecznych reprezentacji i oczekiwań interpersonalnych*, „Studia z Teorii Wychowania”, t. VI, nr 3(12), s. 49–77.
- *Longman Dictionary of Contemporary English Online* (2023), *go on* <doceonline.com/dictionary/go-on>, [dostęp: 25.02.2023].
- OpenAI (2023), Chat <chat.openai.com/chat>, [dostęp: 25.02.2023].
- OpenAI (2023), Milestones <openai.com/blog/tags/milestones>, [dostęp: 25.02.2023].

- OpenAI (2021), ChatGPT [Software] <openai.com>, [dostęp: 25.02.2023].
- Seghier, M.L. (2023), *ChatGPT: not all languages are equal*, „Nature”, nr 615(7951), s. 216–216.
- Su, J., Yang, W. (2023), *Unlocking the power of ChatGPT: A framework for applying generative AI in education*, „ECNU Review of Education”, Vol. 0.

Artykuł został pozytywnie zaopiniowany przez recenzenta zewnętrznego „JOwS” w procedurze *double-blind review*.

BARBARA GROBELNA Edukatorka, wykładowczyni uniwersytecka, autorka publikacji naukowych i promotorka dobrych praktyk w dydaktyce. Obecnie w trakcie doktoratu z językoznawstwa na Uniwersytecie Gdańskim, gdzie naukowo zajmuje się socjolingwistyką i dydaktyką języka angielskiego. Od ponad 10 lat pracuje jako nauczycielka języka angielskiego, będąc przewodniczką i wsparciem w procesie edukacyjnym zarówno dzieci, jak i dorosłych.